

Työ ja turva -osasto/SN/lv

22.9.2022

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

HE 102/2022 vp

Asia HE 102/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrittäjän eläkelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä 102/2022 vp, jolla ehdotetaan muutoksia yrittäjän eläkelakiin ja eräisiin muihin lakeihin. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry lausuu seuraavaa. Hallituksen esityksen tarkoitus on parantaa yrittäjien eläketurvaa ja tukea yrittäjän eläkelain toimeenpanoa. Tavoitteena on, että yrittäjän työtulo vastaisi nykyistä paremmin yrittäjän työpanoksen arvoa. YEL-työtulon määrittelyä koskeva lainmuutosehdotukset ovat lähinnä täsmennyksiä voimassa olevaan lakiin YEL-työtulon määrittelystä.

SAK kannattaa lakiesityksen hyväksymistä. SAK on osallistunut lainvalmisteluun sosiaali- ja terveysministeriön työryhmässä. Hallituksen esityksessä esitetyt täsmennykset ovat tarpeellisia, koska toimeenpanossa on muodostunut käytäntöjä siten, että työtuloa ei ole arvioitu työpanoksen mukaisesti ja yrittäjän työtulo on vahvistettu ainoastaan yrittäjän ilmoituksen mukaisena, vaikka työtulon vahvistaminen on jo nykyisin mukaan eläkelaitoksen tehtävä. Työtuloa ei myöskään ole tarkistettu säännöllisesti, vaikka on selvää, että työuran aikana työtulot voivat muuttua. Tämä on johtanut ilmiöön, jossa työtulon taso ei ole aina vastannut todellista työpanosta ja ansioita, ja tähän puuttumista myös Finanssivalvonta on edellyttänyt.

Edellä kuvattu alivakuuttaminen johtaa monenlaisiin ongelmiin, joista keskeisin on yrittäjien heikoksi jäävä eläke- ja muu sosiaaliturva.

Alivakuuttaminen on ongelma myös julkisen talouden näkökulmasta. Valtionosuus YEL-järjestelmään on kasvanut merkittävästi viimeisen vuosikymmenen aikana. Vuonna 2010 valtionosuus oli 96,6 miljoonaa euroa ja määrä on kasvanut vuoteen 2020 mennessä 349 miljoonaan euroon. Jos alivakuuttamiseen ei puututa, tulee valtionosuus edelleen kasvamaan voimakkaasti tulevina vuosikymmeninä. Vuoden 2023 budjettiesityksessä valtionosuuden määrän arvioidaan olevan jo yli 500 miljoonaa euroa. Tämä aiheuttaa lisäpainetta valtion talouteen.

SAK on pitänyt ongelmana lisäksi erityisesti sitä, että yrittäjätyön vakuuttamisen tasolla voi olla vaikutusta työmarkkinoiden rakenteeseen työn hinnoittelun kautta, jos yrittäjien työtä vakuutetaan jatkuvasti ja laajamittaisesti työntekijän vastaavaa vakuuttamista alhaisemmalla tasolla. Kun vastaavaa työtä palkansaajalla teettävän työnantajan tulee maksaa lakisääteiset sosiaaliturvamaksut työntekijälle työstä maksetun palkan perusteella, alivakuuttaminen voi käytännössä ohjata valintaa sen

Työ ja turva -osasto

22.9.2022

suhteen, palkataanko työtä tekemään työntekijä vai teetetäänkö työ yrittäjällä. Tämä voi osaltaan johtaa työsuhteiden naamiointiin ja niin sanottuun pakkoyrittäjyyteen, jotka ovat kasvavia ongelmia. Alivakuuttaminen voi myös vinouttaa yrittäjien välistä kilpailuasetelmaa. Jos samoilla markkinoilla toimivat yrittäjät hakevat kilpailuetua pienentämällä eläkevakuutusmaksuja, on toistenkaan yrittäjien vaikea maksaa asianmukaisia maksuja.

SAK pitää erityisen tärkeänä hallituksen esitystä yrittäjän työtulon säännöllisestä seurannasta ja työtulon tarkistamisesta. Tällä tavalla yrittäjälle vahvistettava työtulo vastaisi nykyistä paremmin lain edellyttämää työtulon tasoa yritystoiminnan jatkuessa. Työtulon määritelmää ei muutettaisi, mutta sen perusteena olevia tietoja koskevaa sääntelyä tarkennettaisiin.

Jatkotyölle yrittäjien eläkelain ja yrittäjien muun sosiaaliturvan kehittämiseksi on tarvetta. Monet kysymykset, kuten esimerkiksi tosiasiallisten tulojen käyttö YEL-työtulon arvioimiseksi, yrittäjätoiminnan yhtäjaksoisuusvaatimuksen arvioiminen sekä rahastointi olivat esillä jo aiemmassa työryhmässä ja tätä on syytä jatkaa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Sinikka Näätsaari
työura- ja eläkeasioiden päällikkö